

[Potřebnost a užitečnost filosofie]

800319-1

Filosofie je nepochybně potřebná a užitečná. Kdo se s ní důvěrně seznámí, tomu se stane něčím nezbytným, a to nikoli pouze pro něho, ale obecně pro orientaci člověka ve světě. Ale filosofie rozvíjí svou činnost s ohledem na docela jiná kritéria, než je třeba užitečnost pro člověka. Filosofie je podstatně, bytostně orientována na něco docela jiného, než je člověk, a člověk, který se filosofii oddává, se musí také sám sebe vzdát, tj. nesmí učiniti filosofii čímsi služebným pro své cíle, ale musí se stát – prostřednictvím filosofie – služebníkem toho, čemu slouží sama filosofie. A to není ani jednotlivý člověk (tím méně on sám), ani celé lidstvo. Co to je, to se pokouší filosofie právě najít, odhalit, vyjevit, upřesnit a vyslovit.

Filosofie tedy není instrument, i když instrumentů užívá. Tam, kde se stává instrumentem, přestává být filosofií. Kdysi Marx a dlouho po něm náš Rádl vyjádřili lidský vztah k pravdě tak, že ne my máme pravdu, ale pravda má nás. To platí zhruba také o filosofii: také filosofie má nás, ne tak, že my máme filosofii. Rozdíl tu ovšem je dosti významný: pravda je pravdou, ať my ji uznáváme nebo ne, ať ji prosazujeme a hájíme či nikoli. Naproti tomu filosofie vypadá, jak vypadá, protože je závislá na tom, co z ní a co s ní uděláme. Filosofie je naším lidským výtvozem. Ale je to výtvor, jímž se vztahujeme k samotné pravdě, a ta není naším výtvozem, nýbrž je pro nás závazkem, normou, výzvou a příkazem. Ve filosofii, která zůstává naším produktem, naším výtvozem, neprosazujeme sebe, nýbrž odevzdáváme se vedení pravdy. Filosofie je tím spíše filosofií, čím je víc odevzdána pravdě a čím víc se v ní my sami pravdě odevzdáváme.

Proto je – na rozdíl od vědy – filosofie životní záležitostí, tj. je integrálně zapojena do našeho života a náš život do ní, tj. náš život se pod jejím vlivem a vedením stává životem filosofickým. Tím není odcizen sám sobě, nýbrž naopak nalézá svůj smysl, svou důstojnost, své pravé poslání.

Filosofie má z tohoto důvodu místo v každém životě, v životě každého člověka. Filosofie není svou podstatou záležitostí esoterickou, tj. záležitostí minority vyvolených. Má proto svůj důležitý smysl tzv. popularizace filosofie, neboť skrze filosofii má být oslovován každý člověk. Přece však má pěstování filosofie – a dokonce jen „konzum“, tj. chápání, porozumění, přijímání filosofie – své dosti vysoké nároky. Filosofie bude proto přednostně oslovovat inteligenci, vzdělance, tj. umělce, techniky, přírodovědce, ovšem vědce humanitních oborů. Ale na tom nesmí nikdy přestávat. Vedle toho všeho má však i svou náročnou odbornost, tj. vysoce náročnou práci ve vlastních myšlenkových dílnách.

(krouž. blok, č. 80-018; Praha, 800319-1.)